

БЪЛГАРИЯ – ОТ ДЕМОКРАЦИЯ КЪМ ЕДНОЛИЧНА ВЛАСТ

Аркади Шарков

УНСС, IV курс, сп. „Социология”

Резюме

Българската нация е пред фалит на моралните ценности, тяхната подмяна е налице. Две години след влизането на ГЕРБ във властта, демократичните ценности започват да се размиват. От идеал, демокрацията се превръща в идеологема. Управляващите използват всяка възможност, за да налагат своето „морално влияние” под предлог, че защитават именно най-висшите ценности на всеки гражданин, населяващ страната. Принципът за разделение на властите е нарушен – по пряк или косвен път премиерът влияе на всяка една от тях. След избора на президент от ГЕРБ всички лостове на властта са в неговите ръце. Връщайки се назад в годините, виждаме много лоши примери за „демокрация”, виждаме и разрухата, до които те докарват държавата и народа. Утопията, към която се стремим, се превръща в антиутопиите от произведенията на Оруел и Хъксли. Хората трябва да се замислят чия воля искат да следват – своята, или на една-единствена личност.

Ключови думи: демокрация, ценности, народ, идеология, еднолична власт, диктатура, България, дистопия, морал, избори, упадък, влияние.

Summary

The Bulgarian nation is a failing of moral values, their replacement is at hand. Two years after the political party GERB is in power, democratic values are beginning to blur. From ideal, the democracy becomes an ideologeme. The party in power is managing every opportunity to impose its "moral influence" under the pretext of protecting the highest values of every citizen living in the country. The principle of separation of powers is violated – either directly or indirectly the Prime-minister affects each one of them. After electing the President from the ruling party GERB all the levers of power are now in the hands of the Bulgarian Prime Minister. Looking back at the years we have seen many bad examples of „democracy”, we see also the destruction they bring to the state and nation. The Utopia to which we aspire, becomes the dystopia from the works of Orwell and Huxley. People have to wonder whose will they want to follow – their own, or the will of a single person

Key words: democracy, values, nation, ideology, autocracy, dictatorship, Bulgaria, dystopia, ethics, elections, decline, influence

„Какво се случи?“ – това е заглавието на книгата на социолозите Андрей Райчев и Кънчо Стойчев, свързана с Прехода в България. Наистина, какво се случи за 22 години демократична власт в България?

Входно-изходната икономика е в своя апогей, създават се предприятия, навързани едно с друго, с една цел – да извлекат максимален капитал в паричен еквивалент от държавата. Това става посредством кредити и създаване на фирми фантоми, които да участват в този порочен кръговрат. Ефектът е, че индустрията в България тотално изчезва (фалира), както и селското стопанство, а заради източените кредити накрая рухва и банковата система. Разруха след 1989 г.!

Следващата стъпка е масовата приватизация през годините от 1995 до 1996 г. Наложена от БСП, като „социално справедлива форма“, разпродажба на активи, буквално на безценица, за да се облагодетелстват определени лица – „бизнесмени“. Нискоинтелигентни мутри, които вместо да реинвестират получените пари и материални активи, ги изразходват – за скъпи почивки, Мерцедеси, шопинг в европейските столици на модата. А хиперинфлацията в следващите години довършва „хубавата картина“ – милионите приватизационни ваучери се превръщат в празни хартийки без никаква стойност.

Синята вълна и работническо-мениджърската приватизация. До 1997 г. облагодетелстваните се оказват предимно представители на свързан с БСП елит. Но тогава всичко се променя, на власт е синьо правителство с декларирани десни позиции. При работническо-мениджърската приватизация собствеността е разпределена предимно на сини активисти и близките до тях кръгове.

През 2001 г. се появи една личност, забравена по време на социализма и след демократичните промени през 1989 г. – Симеон Сакскобургготски. Появи се като светъл лъч за българите, в условията на тогавашната криза. Появата на Симеон Сакскобургготски ликвидира типичното за Прехода напрежение в политическото пространство и с това окончателно легитимира възникналите отношения на собственост.

Когато през 2005 г. на власт дойде Тройната коалиция изглеждаше, че нещата започват да се променят към по-добро, имаше видима демокрация, чрез която обаче се стигна до беззаконие, а част от управляващия елит се самозабрави и започна да краде с пълни шепи от държавата. Демокрацията в онези дни започваше да се превръща в анархия. Политическите лидери се държаха арогантно. Неколкократно бе искана оставката на правителството. Но въпреки всичките недостатъци на коалицията, тогава в България хората имаха един сравнително по-висок стандарт на живот. Равносметката: това правителство завърши с бюджетен излишък от 8 млрд. лева. Кое то беше една стабилна платформа, върху която стъпи днешното правителство.

Правителството на ГЕРБ, или по-точно – правителството на Бойко Борисов. Коя е тази личност, съумяла през всичките години преди и след Прехода да се издигне до длъжност „министър-председател“? Започнал от пожарникар, с дипломната си работа „Гъвкавост на маркучите при гасене на пожар“, продължил по-късно като охрана на Тодор Живков, участвал в мутренските групировки след Прехода, бил част от охраната и на Симеон Сакскобургготски, който от своя страна го назначил на важен пост – главен секретар на МВР. Достигнал до поста „кмет на София“, учредил движението „ГЕРБ“, спечелил изборите през 2009 г. и стигнал до висшия пост в държавата – министър-председател. В годините на настоящото правителство има плю-

сове в управлението, но минусите са двойно повече. България е изправена пред финансов колапс, парите се топят, цените се вдигат, но по медиите сякаш има цензура за всичко това.

Темата тук е свързана с демокрацията и разделението на властите. Затова ще тръгнем от Аристотел и неговата „Политика“, където са заложени принципите на демократичното държавно управление и разделението на властите. Идеята на Аристотел е, че прекаленото държавно единство е лошо: „Ясно е, че ако е възможно едни и същи хора да управляват постоянно, те ще управляват по-добре. Но където е невъзможно поради това, че всички са равни по природа, би било справедливо всички да участват в управлението, независимо дали управляват добре или зле. Добра би била практиката равнопоставените граждани поред да си отстъпват длъжностите и да са равни въвн от тях.“ Основавайки се на основните моменти в идеята за демократичната власт и какво трябва тя да представлява, по-долу ще направя препратка към българската действителност.

Борисовата „царска“ власт не е в съгласие със закона. Един човек не може да има власт над всички, когато държавата е съставена от равноправни граждани. Равните по закон трябва да имат еднакви права и еднакво достойнство.

Ще дам един пример от „Политика“, свързан именно с уважаемия ни премиер: „...а в старо време, когато един и същ човек станел водач на народа и на войската, устройствата се превръщали в тирания. Повечето от едновременношните тирани са станали такива от народни водачи. Причината тогава да става така, а днес не, е че тогава народни водачи ставали военачалниците, защото хората още не били толкова умели в говоренето, а сега ораторското изкуство се е развило и водачи на народа стават умеещите да говорят...“ *Historia repetit*, колкото и да е странно. Нещо, писано преди повече от две хилядолетия, се оказва така актуално в момента. Интересното в случая е, че Аристотел говори за тираниите, сякаш този период е отминал и е заменен с демократично управление. В България действителността е различна – всичко върви към морална деградация. Незачитане на правата на гражданите и антидемократично управление. Бойко Борисов стремглаво се е запътил към тираничния начин на управление.

Основен принцип на демократичното устройство е свободата. Това казват обикновено хората, понеже единствено в това устройство гражданите са свободни – казват, че към това се стреми всяка демокрация. А един белег на свободата е по ред да се подчиняваш и да управляваш. Според учението за разделението на властите на Монтескьо – държавата е винаги колективна и отделният индивид не може да се разпорежда с властта. В това е заложена демократичната гаранция.

На последните избори станахме свидетели на позабравеното произведение на Алеко – „На изборите в Свищов“, както и на няколко други негови творби, които ще цитирам по-долу. Бившият посланик на САЩ в България каза в едно интервю: *„Назначаването на министъра на вътрешните работи да води политическата кампания на управляващата партия ГЕРБ в България е по някакъв начин равносилно на това, американският президент Обама да назначи директорите на ЦРУ и ФБР да ръководят неговата кампания по преизбирането му.“* Когато управляващата партия притежава на практика министерствата, а в т.ч. и МВР – използва капацитета му като при друг вид позабравено държавно устройство – диктатурата. И отново цитирам Монтескьо: *„Няма по-жесток деспотизъм от този, който се извършва под защитата на закона и в името на справедливостта.“*

Друга форма на управление при настоящите обстоятелства не се вижда. Проблемът е още по-дълбок, защото в случая е в името на благото на една партия, благото на една личност – автократ, управляващ тази партия. Робърт Дал говори също за това в своя труд „За демокрацията“. Смятам, че най-фундаменталният и постоянен проблем в политиката е избягването на авторитарното управление. „През цялата писана история, включително и в наши дни, е имало лидери, които поради мегаломания, параноя, себичен интерес, идеология, национализъм, религиозен фанатизъм, мания за величие или просто неконтролируеми емоции и импулси са експлоатирали извънредните възможности за принуда и насилие, които предоставя държавата за обслужване на собствените си цели.“ Цената за това е нашата свобода като граждани, задълбочаващата се криза в България, старанието за премахването на почти всички социални придобивки, потискането на синдикалните организации.

А демокрацията ни е нужна повече от всякога!

До какво води една истинска демокрация и какво на практика се случва у нас?

1. Избягване на тиранията – нещо, към което в България се завръщаме бавно; може да сменим думата „тирания“ с определението за тоталитарен режим.

2. Основни права – те са описани в Конституцията ни, а след това са потъпкани нагло от МВР и в частност от министър Цветанов.

3. Обща свобода – възпирането на всякаква форма на протест, закани от страна на премиера на страната към синдикатите. В една нормална държава има диалог между отделните страни в конфликта – в България има монолог от страна на премиера.

4. Самоопределение.

5. Морална автономия – докато полицията налага „морално влияние“ върху гражданите – морална автономия няма да съществува.

6. Човешко развитие – увеличаването на студентските такси, орязването на бюджета за култура, унищожаването на БАН – в противовес със спортни зали и нови стадиони.

7. Защита на основни лични интереси.

8. Политическо равенство – вместо него една партия владее България, един човек е на върха. Примерът от последните избори е ясен. Отказът за тяхното касиране на места, на които явно е имало манипулации, също е показателен.

9. Стремеж към мир – демокрацията помага да се избегне управлението на жестокости и зли автократи.

10. Модерните демокрации водят до просперитет – кризата в България се засилва все повече. Цените се покачват, държавните дружества продължават да фалират. Приоритет е само спортът.

Председателят на ЦИК заяви: „Изборите минаха в съответствие със закона“. По време на изборите, обаче, аз бях наблюдател в една от изборните секции. Секционната комисия не познаваше закона, не познаваше и правилника за провеждане на изборите, бяха задавани въпроси на нас – наблюдателите, както и на застъпниците, относно Изборния кодекс. Имаше страшно много нарушения. А по време на преброяването на гласовете, всеки един от нас спокойно и незабелязано можеше да скрие бюлетини. Казаха ни да броим с тях... ами добре, те не осъзнават ли, че това е грубо нарушение на Изборния кодекс, ние сме там само за да наблюдаваме неговото

спазване, а такова реално нямаше. Ако това значи „съответствие със закона”, какво ли значи беззаконието?

Депутат от ГЕРБ бе хванат да пренася чували с бюлетини в деня след изборите. Оправда се, че услужливо е помогнал на закъсала членка на СИК. Може и така да е, но той няма това право и действията му са в грубо нарушение изборния закон. Ами хората, които попаднаха в забранителните списъци без никаква причина, това бяха хиляди граждани, отишли да упражнят своето право на глас и бяха отпратени от членовете на СИК.

Никога не е имало толкова объркани избори в страната. Но мерки след първи тур не се взеха, въпреки жалбите на различните партии и на гражданите. Връщаме се отново към Алеко и неговото описание на изборите през 1894 г. Тъжно е, че картинката става същата, отива се дори към по-лошо:

„Ти му казваш, че окръжни управители, че дивизионни командири тръгнали по градове и села да агитират..., да заплашват избирателите и да ги насилват да избират за депутати лица, които населението не познава или мрази: а правителството ти отговаря:

- Изборите са свободни.

Ти му викаш, че полицията бие... и разпръсква мирните избиратели, а правителството, като че на подигравка, ти казва:

- Това не е полицейска намеса, това е само така – м о р а л н о в л и я н и е.”
(Алеко Константинов, „Разни дреболуи”, 1894 г.)

„Народната милиция ни пази”, пее Веско Маринов. Пази ни да не гласуваме както трябва и налага „моралното си влияние”. Но това морално влияние е нищо в сравнение с финикийските знаци и лицата на Стефан Стамболов и Пенчо Славейков. Дори представителите на ГЕРБ по секционните комисии бяха с вида на биячи. Според Борисов и Цветанов – всички в България са равни, изборите се провеждат демократично и без измами, цялата държава копнее за управлението на ГЕРБ. Защо в XXI в., нашето „демократично” правителство си служи с методите на тираните и диктаторите в миналото? Лозунгите от „1984” на Оруел чудесно пасват на нашето правителство:

„ВОЙНАТА Е МИР,

СВОБОДАТА Е РОБСТВО,

НЕВЕЖЕСТВОТО Е СИЛА!”

Като уточним, че войната не е водена с някой друг, а именно с гражданското общество.

Какво можем да кажем за другите партии – след изборите всички, както винаги, се обявиха за победители. Нямаше победени. Никой не каза „Ние загубихме”. Защо е така в България? Макар и недемократично проведени, изборите са такива, каквито са.

Рокадите на ДПС не бяха неочаквани. Доган за пръв път от много месеци се появи по телевизията като каза, че неговата партия е отново на върха. Разбира се, най-много избирателни секции бяха разкрити на територията на Турция. Провеждането на изборите там беше под всякаква критика. „Целувката” на Доган преди втория тур беше като „Целувката на Юда” – предателска спрямо БСП, но и това не беше неочаквано – една етническа партия, антиконституционна и основана на лъжи. „Целувката” само подпомогна ГЕРБ да спечелят, понеже и малкото електорат, който

беше против това ГЕРБ да вземат цялата власт и в частност – Борисов, се отказа да гласува и за БСП. А къде отидоха гласовете на българите в чужбина? Изключително малко секции бяха разкрити в държавите от ЕС, малкият брой и неправилното им позициониране отказа много хора да гласуват.

На тези избори загуби най-много Избирателят. Изгубихме демокрацията. Вместо да възпитаваме управляващите, те ни манипулираха, дадоха ни хубав урок. Вместо да служим за измерител на демокрацията, бяхме използвани за обратното. За Борисов „всички сме равни, но някои са по-равни от другите.“ Защо дистопията на Оруел е утопията на Борисов и защо ѝ позволихме да се превърне в реалност?

Изборите минаха, страстите се уталяваха и започнаха реформите (деформирани). Оказахме се всъщност пред една мрачна действителност. Лъжите на правителството за стабилността на икономиката бяха разкрити. Орязани бяха бюджетите за здравеопазване, образование, култура. Заговори се за насилствен фалит на БДЖ по повод огромните задължения, които са натрупани. „Видните“ икономисти заговориха за това, че му отминало времето на железопътния транспорт. Цепелините и влаковете били изчезнали, което от своя страна беше страшна глупост и манипулация спрямо гражданите. Та ж.п. транспортът във всяка европейска страна е държавен, та той е основно средство за придвижване в тези страни, особено високоскоростният. Защо ни бе спестено предизборно всичко това? Защо през 2012 г. ще бъдем изправени пред рецесия? Защо се орязва бюджетът именно на министерствата, свързани със социалното благоденствие? Защо не се правят реформи и съкращения в МВР? Полицията е силата на нашата държава, тя прилага своето „морално“ влияние върху всеки, желаещ да изрази свободно своето мнение.

В заключение ще цитирам отново Щастливеца, по повод проведените тогава и сега избори:

„Тая програма се състои от следующото: 1) да се спечелят избирателите чрез разни простени и непростени маневри (например, да се свикат такива от други избирателни околии...); 2) да се препятства на болшинството да гласоподава, чрез заплашвания (с пехота, кавалерия, па може и с артилерия, с една дума, чрез „морално влияние“...); 3) ако тия средства не сполучат, да се развали изборът насила (или с други думи: „Ако се види, че Цанковата кандидатура преодолее, някои наши приятели от Слатина или самото бюро може чрез угасване на свещите или взимане на списъците да направи изборът да не се състои); 4) ако и това не сполучи, да се направят протести, за да се сполучи в Събранието касирането му“. (Алеко Константинов, „Угасете свещите“, 1895 г.)

След 117 години Алеко Константинов е отново актуален, а правенето на избори е различно в нюансите, но идентично в същността.

Използвана и цитирана литература

1. РАЙЧЕВ, А., Стойчев, К. **Какво се случи? Разказ за прехода в България и за след него.** София, 2008.
2. АРИСТОТЕЛ. **Политика.** Изд. „Отворено общество“, София, 1995.
3. МОНТЕСКЬО, Ш. **За духа на законите.** Изд. „Наука и изкуство“, София, 1984.
4. РАДЕВ, Д. **Принципът за разделение на властите.** Изд. „Лик“, София, 2002.

5. ДАЛ, Р. **За демокрацията.** Изд. „Обсидиан”, София, 1999.
6. КОНСТАНТИНОВ, Ал. **Разкази. Фейлетони. Пътеписи.** Изд. „Дамян Яков”, София, 2005.
7. ВАСИЛЕВА, Св. **Изборите – начин на употреба.** <http://www.bivol.bg/izborite-nachin-na-upotreba.html>
8. ОРУЕЛ, Дж. **1984.** Изд. Профиздат, София, 1989.